

Краснопьоров Петро Вікторович
*старший викладач кафедри авіаційного транспорту,
Інститут цивільної авіації
Харківського національного університету повітряних сил
імені Івана Кожедуба*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-59>

ЕКСПОРТ-ОРІЄНТОВАНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ У БАНГЛАДЕШ: УСПІХИ ТА ДОСЯГНЕННЯ

Економіка Бангладеш зазнала суттєвої структурної трансформації протягом останніх 5 десятиліть. На початку своєї незалежності (1971 р.) країна характеризувалась, як аграрна, сільськогосподарська економіка. На початку 1970х років частка сільського господарства у ВВП складала близько 60%, у той же час як промисловість та сфера послуг мала невеличку долю. Станом на 2020 рік, доля сільського господарства в економіці Бангладеш скоротилась до 13,6%, у той час як доля промисловості та послуг складала 34,6% та 51,8% відповідно. В промисловості, сектор виробництва відіграє ключову роль, з часткою 23,3% у ВВП, у порівнянні з 4% у 1972 році. Окрім структурних змін у ВВП, також спостерігались зміни у структурі зайнятості. Хоча у сільському господарстві все ще зайнято 40% усіх працівників, промисловість також стала важливим джерелом зайнятості [1].

З метою подолання соціально-економічної відсталості країни, уряд країни зробив ставку на експорт-орієнтоване зростання економіки. Серед експортно-орієнтованих галузей промисловості, виробництво готового одягу було лідером, – воно почало активно розвиватись у середині 1980-х років завдяки сприятливій глобальній та внутрішній кон'юктурі. На початку 2000-х років, низка інших перспективних галузей також були визначені урядом як сектори з великим експортним потенціалом. Серед них: виробництво програмного забезпечення, інформаційні та комунікаційні технології, фармацевтика, шкіряні вироби та взуття, кораблебудування.

Експорт-орієнтовані галузі створювали нові робочі місця та допомогли зменшити бідність.

Успішна індустріалізація, тим більше – експорт-орієнтована – неможлива без ефективної зовнішньоторгової політики. Зовнішньоторгова політика суттєво змінилась, починаючи з 1985 року. Було здійснено декілька реформ торговельної політики, які включали стимулювання торгівлі, а також торкалися валютного курсу, монетарної та фіскальної політики. Заходи зі стимулювання експорту були спрямовані з метою диверсифікувати експортний ринок, покращити якість експорту, стимулюючи експорт товарів з більш високою доданою вартістю. Такі реформи були корисними для багатьох секторів економіки країни, включаючи виробництво готового одягу. Ці реформи надали експортерам необмежений і безмитний доступ до імпортованих факторів виробництва, фінансові стимули у вигляді легкого доступу до кредитів і кредитних субсидій, а також різні форми фіскальних стимулів, таких як знижки на податки на прибуток і пільгові мита на імпортне капітальне обладнання. В результаті, протягом 1990х країна мала дуже швидке зростання індустрії готового одягу.

Швидке зростання у експорт-орієнтованих галузях економіки (насамперед, у виробництві готового одягу) призвело до швидкого зростання експорту.

Таблиця 1

**Статистичні данні, які характеризують стан експорту
у Бангладеш**

РІК	Експорт (млн дол. США)	Експорт, як % від ВВП
1990	\$1,671.0M	4.72%
2000	\$6,389.0M	10.36%
2010	\$19,194.4M	13.91%
2015	\$32,378.7M	13.86%
2020	\$33,605.4M	8.98%
2022	\$54,695.4M	11.90%
2023	\$55,787.9M	12.36%

Джерело: [2]

Як можна побачити з наведених даних – обсяг експорту країни зростає швидкими темпами, також, підвищилась його доля від ВВП країни.

Торговий баланс Бангладеш, на жаль, хронічно зводиться з певним дефіцитом, який складає близько 5% ВВП країни [3].

Показники економічного зростання у Бангладеш протягом останніх декількох десятиліть – були досить високі, і взагалі, наближені до рівня «економічного дива». Наведемо дані зростання ВВП Бангладеш у період 2015–2023 рр.

Таблиця 2

Темпи розвитку економіки Бангладеш (зростання ВВП)

Рік	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Темпи зростання ВВП Бангладеш	6,6%	7,1%	6,6%	7,3%	7,9%	3,4%	6,9%	7,2%	5,8%

Джерело: [4]

“Частка Бангладеш у всесвітньому експорті одягу становить близько 7% від світового ринку, та продовжує зростати. Це позитивний знак для експорт-орієнтованої економіки” – говорить Хондакер Голам Моаззем, дослідницький директор Центру за Політику Діалогу (Centre for Policy Dialogue (CPD))” [5].

На даний момент – Бангладеш є другим за обсягом експортером готового одягу у світі після Китаю.

Таблиця 3

**Обсяг експорту одягу за країнами-лідерами
(у млрд дол. США), 2022 р.**

Країна	Обсяг експорту одягу (млрд дол)
Китай	182
Бангладеш	45
В'єтнам	35
Турція	20
Індія	18

Джерело: [6]

Якщо проаналізувати структуру експорту Бангладеш, то слід відмітити значну перевагу продукції текстильної промисловості (трикотаж, ткани вироби, джут, взуття і т.і.). Продукція машинобудування, поки що, нажаль, не має суттєвої долі у загальній структурі експорту країни.

Таблиця 4

Структура експорту Бангладеш

Група товарів	2009-2010 фін.рік	2020-2021 фін. рік
Трикотаж	40,01%	43,76%
Ткани вироби	37,11%	37,40%
джут та вироби з джута	4,54%	3,0%
кожа, кожані вироби та взуття	2,83%	2,43%
Заморожена їжа	2,75%	1,23%
Машинобудівна продукція	1,92%	1,36%
сільськогосподарська продукція	1,50%	2,65%
спеціалізований текстиль	1,15%	
хімічна продукція	0,63%	0,72%
Інше	7,56%	3,33%
домашній текстиль		2,92%
Взуття (окрім кожаного)		0,89%
пластикові вироби		0,30%

Джерело: [7; 8]

Таким чином, можна зробити висновки, що експорт-орієнтована модель економічного зростання у Бангладеш довела свою ефективність. Найближчим часом, Бангладеш повинна залишити список «найменш розвинених країн світу»(least developed countries, LDCs) (за класифікацією ООН). Бангладеш вже два рази відповідала міжнародно визнаним критеріям, щоб залишити цей список – у 2018 та 2021 рр. Бангладеш повинна офіційно залишити статус члена клубу «найменш розвинених країн» у листопаді 2026 року, – два роки після того, як це офіційно очікувалось, що було викликано пандемією COVID-19 [9].

Список використаної літератури:

1. 50 Years of Bangladesh: Accelerating export-led industrialisation. URL: <https://www.thedailystar.net/supplements/celebrating-50-years-bangladesh/news/50-years-bangladesh-accelerating-export-led-industrialisation-2067125>
2. Bangladesh – Merchandise Exports. URL: <https://countryeconomy.com/trade/exports/bangladesh>
3. Bangladesh – Trade balance. URL: <https://countryeconomy.com/trade/balance/bangladesh>
4. Evolution: Annual GDP Bangladesh. URL: <https://countryeconomy.com/gdp/bangladesh>
5. Bangladesh holds the second position in RMG exports: WTO. URL: <https://www.textiletoday.com.bd/bangladesh-holds-second-position-rmg-exports-wto>.
6. Top Garment Export Countries: A Comprehensive Analysis. URL: <https://www.eximpedia.app/blog/top-garment-export-countries>.
7. Taslim M.A. Export Performance Export Performance of Bangladesh: Global Recession and After. Independent University, Bangladesh. 2011. URL: https://www.researchgate.net/publication/287210873_Export_Performance_Export_Performance_of_Bangladesh_Global_Recession_and_After
8. Why Bangladesh? URL: <https://www.sourcing-bangladesh.com/why-bangladesh>
9. Least developed countries. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Least_developed_countries#Countries_expected_to_graduate_soon